

Ханстантинов Віталій Олександрович, 1953 р.н. Здобував освіту в вищих навчальних закладах Києва, Праги, Москви. З 1992 року – кандидат філософських наук, з 1996 року – доцент. Працює в Миколаївській державній аграрній академії. Є автором понад 30 наукових, методичних праць із соціології релігії, освіти, культури.

Християнство і проблема самовираження молоді людини

Висвітлюються окремі аспекти сучасного процесу освіти і виховання. Ставиться, зокрема, питання про релігійне виховання, його доцільність, сутність, зв'язок з іншими напрямками педагогічно-виховного впливу на молодь. Пропонуються деякі підходи щодо оптимізації виховного процесу в цілому.

Проблема самореалізації особистості є однією з актуальних як з боку теоретичного осмислення способів особистісного буття в світі людської культури, так і з боку практики організації педагогічно-виховної роботи з молоддю в сучасних умовах. Від повноти самореалізації людини, розкриття властивих їй природно-біологічних можливостей, схильності до певного типу духовно-культурного функціонування в соціумі залежить формування світоглядної позиції – індивідуального сенсу життя, а через самовиховання – її тип поведінки в реальному житті і соціальному спілкуванні.

Позитивні зміни в 90-х роках ХХ ст. в українському суспільстві з орієнтацією на принципи політичного та ідеологічного плюралізму, свободи, вивільнення релігії від державно-атеїстичного тиску, відродження та значна активізація діяльності релігійних організацій та громад і толерантне ставлення до цього громадської думки об'єктивно створюють сприятливі умови для формування та реалізації молоді особистості в християнському гуманістичному русі. Сьогодні статистично фіксується зростання релігійності, в тому числі й серед молоді, що, на перший погляд, підтверджує зазначену тенденцію.

Разом з тим можна констатувати досить сталу тенденцію підвищення рівня злочинності, проявів аморальності, жорстокості, самогубств, наркоманії та інших соціальних хвороб, особливо в молодіжній групі населення.

Підкреслимо, що невтішні цифри становлять лише "видиму частину" айсберга процесу дегуманізації та дехристиянізації сучасної молоді людини. За ними, як відомо, ховаються бездуховність, невіра, втрата високих

смисложиттєвих орієнтирів, панування в душах соціального і особистісного песимізму, почуття морально-психологічної самотності, відчуження і таке інше. Отже, сучасний етап суспільного розвитку пов'язаний з виникненням і загостренням протиріч у механізмі самореалізації особистості молоді, в яких відбивається характер і специфіка політичних, економічних, соціальних і духовних перетворень у державі.

Як уявляється, детальне вивчення та осмислення цих протиріч має продуктивне значення для розуміння сутності й особливостей самореалізації молоді в цілому. Вкажемо на деякі з них. По-перше, це розбіжність між наявними передумовами та реальним станом, характером самореалізації молоді людини, ставлення до нормативної культури як головного механізму засвоєння досвіду попередніх поколінь й успадкування соціально придатних, корисних і бажаних форм і способів самоздійснення.

По-друге, задекларована у Конституції (стаття 23) об'єктивна потреба у вільному і всебічному розвитку особистості кожної людини, а також аналогічні положення у законах про освіту, молодь теж не мають відповідного економічного забезпечення, не супроводжуються розробкою, науково-педагогічною думкою теоретико-методичних підвалин цієї важливої справи у якісно нових умовах українського суспільства, розробок, які були б ефективними не лише для елітарної меншості нашої молоді.

По-третє, виявилась неготовність, консерватизм, невміння з боку суспільних інститутів виховання і церкви діяти сучасно, залучаючи широкий загальномолодий до загальнолюдських

християнських цінностей та ідеалів, небажання налагодити плідну співпрацю між собою у цьому напрямку заради, в тому числі, й протидії подальшій вестернізації масової культури з її апологетикою через мас-медіа насильства, культу грошей, розбещеності, нехтування фундаментальних цінностей християнського гуманізму.

Суспільство, яке обрало ринково-конкурентну модель свого розвитку, на нашу думку, ще не до кінця усвідомило, що створення духовно-культурного середовища на принципах християнської моралі і гуманізму не є лише специфічним завданням церкви і не суперечить цінностям свободи. Всебічна підготовка до вступу в самостійне життя підростаючого покоління є необхідною функцією будь-якого суспільства, і саме йому належить в *першу* чергу піклуватися про орієнтири та ідеали, на які мають рівнятися юнаки та дівчата.

Людина як самоцінна монада, що здатна до вільного цілепокладання і цілереалізації, просто приречена до самореалізації своєї особистості. Але її самоздійснення залежить не тільки від неї, від її індивідуального досвіду.

Хрестоматійно відомо, що на це суттєво впливають стереотипні уявлення, прийняті соціально-групові стандарти мислення й поведінки, новомодні ідеї і соціально-психологічні явища. Не будемо виключати з цього навіть соціальні ілюзії й помилки, на які особливо вразлива молодіжна свідомість. До того ж слід пам'ятати, що активність людини, насамперед молоді, має не тільки позитивно-творчий, але й негативно-деструктивний бік і нерідко становить загрозу *існуванню* – фізичному, духовному, морально-психологічному – її самої. Ця властива молоді активність у процесі самореалізації особистості має бути збалансована авторитетним впливом ззовні усталених цінностей християнського гуманізму.

Зазначені міркування мають безпосереднє відношення до такого важливого аспекту цієї проблеми, як специфіка самореалізації особистості молоді людини у багатоманітній сфері підприємницької діяльності, де, ми вважаємо, дуже яскраво відбивається творчий характер цього виду діяльності, сутнісна визначеність свободи людини, тобто передумови й складові самореалізації.

Крім того, що людина сама вибирає, чим і як вона займається, що їй до вподоби та яким чином її здібності можуть бути застосовані найбільш доцільно й ефективно, вона стикається у підприємстві з можливістю творити нове,

переоцінювати себе та інших. Успіх у підприємстві завжди пов'язаний з орієнтацією на самодетермінацію і саморегуляцію як принципи вільного самовираження й автономності функціонування суб'єктів підприємницької творчості. Підприємство завжди передбачає незапрограмованість можливих самоактуалізацій, поліваріантність шляхів і суверенність самореалізації життєдіяльності людини. Проблема полягає в тому, як поєднати Бога в душі, моральні настанови і устремління до ділового успіху в конкурентній боротьбі.

Одним із можливих шляхів вирішення цієї проблеми є, за нашим переконанням, не штучне, формальне або примусове залучення до релігії, до обов'язкового релігійного виховання й навчання, а насамперед формування, розвиток та збагачення духовної культури суспільства. Чим розвиненіша з точки зору загальнолюдських гуманістичних цінностей ця ідейноспрямовуюча сфера, тим вільніше вибір особистості і реалізація на людину як на ціль, а не як на засіб. Горизонт культури окреслює усе можливе поле індивідуального самоздійснення. Саме через культуру забезпечується утримання та збереження найкращих народних традицій, якостей національного характеру та менталітету. Культура залишається інваріантом перспективних перетворень у майбутньому. Саме культуру можна розглядати як процес, який включає всі види людської творчості. Вона є проявом людської сутності, охоплює всі сторони життя людини і тому відіграє роль механізму відтворення людини у всьому багатстві її якостей і потреб, універсальності. Отже, саме культура є процесом творення людиною своєї родової сутності, є мірою людського в людині.

Не потребує доказів той безперечний факт, що наша духовна культура значною мірою базується на християнстві і в системі її цінностей та норм можна побачити певне есхатологічне їх забарвлення, що надає визначених сенсожиттєвих орієнтацій кожній індивідуальній екзистенції. В культурі християнство репрезентовано, на наш погляд, з боку світського, де елемент містичний представлений мінімально.

Таким чином, наша духовна культура, яка своїм корінням сягає у глибину століть, виступає своєрідним перехрестям, де зустрічаються молода людина як продукт і носій устремлень сучасної цивілізації і світ морально-етичних цінностей християнства, якому виповнилось дві тисячі років.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2001 р.